

EUROPSKA UNIJA U FUNKCIJI POTICANJA I RAZVOJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA

Goran Kutnjak¹

UDK/UDC: 339.96(4-67EU)

JEL klasifikacija / JEL classification: F53

Pregledni rad / Review

Primljeno / Received: 05. svibnja 2010. / May 05, 2010.

Prihvaćeno za tisak / Accepted for publishing: 24. rujna 2010. / September 24, 2010

Sažetak

Suvremeno poduzetništvo ima dominantan značaj u gospodarstvu i društvu te se često naziva poduzetničkom ekonomijom, tj. poduzetničkim društvom. Povijesno-razvojna kompleksnost poduzetništva i njegovo futurističko percipiranje inzistiraju na njegovoj sustavnosti organiziranja kroz poduzeća. Na razini Europske unije oko 99 % poduzeća su projektirana kao mala i srednja poduzeća, što je obvezujuća argumentacija da se ovom pitanju pristupa kao prioritetnom sociološkom fenomenu, budući ono daje ključeve rješenja na mnoga egzistencionalna pitanja suvremenog društva - gospodarski rast i razvoj, konkurentnost poduzeća, otvaranje i zadržavanje postojećih radnih mjesta. Svrha rada je ukazati kako Europska unija strateškim dokumentima i akcijskim planovima, kao i različitim programima financiranja malog i srednjeg poduzetništva, definira koordinate poticanja i razvoja SMS sektor, a samim time i cjelokupnog društva. U radu su primijenjene metode indukcije i dedukcije te metoda komparativne analize. Statistički podaci analizirani su odgovarajućim statističko-matematičkim metodama. Rezultati rada ukazuju na brojne mogućnosti za poticanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva kao presudnog poduzetničkog «medija» u okviru Europske unije kojeg treba generirati i podržavati jer samo takvim pristupom Europska unija, odnosno njene članice moći ostvariti osnovni cilj i razloge integriranja.

Ključne riječi: *malo i srednje poduzetništvo, poduzeće, Europska unija, konkurentnost, razvoj*

¹ Dr. sc. Goran Kutnjak, docent, Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet – Rijeka, E-mail: goran.kutnjak@efri.hr

1. UVOD

Poduzetništvo je akcelerator cjelokupnog gospodarstva jedne države, odnosno ekonomije, ono je ključni element za povećanje konkurentnosti društva kroz generiranje rasta i otvaranje novih radnih mjesta. Njegova važnost i kompleksnost očituje se u mnogobrojnim čimbenicima koji utječu na njega, od ekonomskih, tehnoloških pa sve do socioloških i društvenih, a uključuju zapošljavanje, razvoj, stabilnost društva, stupanj obrazovanja. Razvojem poduzetništva jača ukupna snaga gospodarstva, čime se postiže materijalna neovisnost, a samim time i egzistencionalnost građana. Stoga poduzetništvo treba biti inkorporirano u gospodarski i cjelokupni društveni sustav da bi se osigurala njegova učinkovita funkcionalnost i razvoj, kao pretpostavke razvoja gospodarstva i društvenoga blagostanja. Takav zaključak potvrđuje i definicija OECD-a (Organization for Economic Cooperation and Development) koja ističe da je konkurentnost mjera sposobnosti zemlje da u slobodnim i ravnopravnim tržišnim uvjetima proizvede robe i usluge koje prolaze test međunarodnog tržišta, uz istovremeno zadržavanje i dugoročno povećanje realnog dohotka stanovništva.

Malo gospodarstvo, poznatije kao SME (Small & Medium Entrepreneurship), važan je dio svake nacionalne ekonomije. Sa 60% do 70% zaposlenih u tvrtkama SME u nacionalnim ekonomijama svih europskih zemalja, SME predstavlja ključni čimbenik socijalne i nacionalne ekonomske stabilnosti. Stoga je koncept stvaranja konkurentnosti poduzeća, poglavito malih i srednjih poduzeća u okviru Europske unije, prihvatljivo rješenje kojim se europska zajednica nastoji suprotstaviti svjetskim polovima razvoja, silovitim i konkurentnim tržištima Sjeverne Amerike i tzv. azijskih tigrova, s jasnom porukom i povećanom brigom za opstanak europske industrije i poduzetništva na globalnoj razini. Međutim, bez obzira na sve zadane razvojne determinante, činjenica je da u uvjetima današnjeg poslovanja poduzeća sve teže nalaze putove uspješnih rješenja kojima potvrđuju stabilnu gospodarsku aktualnost i sigurnost poslovanja kroz neko buduće razdoblje.

Predmet istraživanja u ovom radu je definiranje značajki SME gospodarstva Europske unije u funkciji njegovog poticanja i daljnjeg razvoja kako u Europskoj uniji tako i u članicama koje će postati dio te europske zajednice. Prilikom ovog istraživačkog projekta u radu su sagledane i SME značajke država Europske unije te Republike Hrvatske, posebice dijela koji se tiče određenih prepreka za djelovanje sektora malog i srednjeg poduzetništva u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj.

2. EUROPSKA UNIJA - JEDINSTVENI PROSTOR GOSPODARSKOG DJELOVANJA DRŽAVA EUROPE

Jedan od ciljeva stvaranja Europske unije, koju danas čini 27 europskih država, bio je mogućnost konkuriranja država Europe rastućim gospodarstvima u svijetu. Naime, na sastanku Europskog vijeća, održanome u ožujku 2000. godine u Lisabonu, čelnici vlada i država članica Europske unije postigli su dogovor o zajedničkom strateškom cilju prema kojemu bi Unija do 2010. godine trebala postati najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo svijeta utemeljeno na znanju, te sposobno za održivi

gospodarski rast, s najvećom stopom zaposlenosti i snažnom gospodarskom i socijalnom kohezijom (*Kandžija & Cvečić, 2008, p. 152*). Radi postizanja tog cilja usvojena je tzv. Lisabonska strategija s programom koji povezuje kratkoročne političke inicijative te srednjoročne i dugoročne gospodarske reforme (*Kesner-Škreb, 2007., 441*). U skladu s utvrđenim strateškim ciljevima Europske unije, identificirana su sljedeća prioritetna područja za podizanje razine konkurentnosti (*Ott et al., 2003., 111*):

- 1) jačanje unutarnjeg tržišta;
- 2) istraživanje i razvoj; obrazovanje; inovacije i poduzetništvo;
- 3) zaposlenost i socijalna kohezija i
- 4) zaštita okoliša i održivi razvoj.

Stalni je izazov ostati konkurentan, nositi se s tehnologijom i ritmom rasta u konkurentnim zemljama. Uspješno rješavanje izazova neophodno je za održivi rast, za stvaranje novih radnih mjesta i za veći napredak. Europska unija pokušava predvidjeti strukturne promjene, stvoriti klimu koja promiče inovacije za zadovoljavanje izazova i, tamo gdje su potrebne prilagodbe, ublažiti učinak za poslodavce i zaposlenike - što je realnije moguće. Nastojanja idu u pravcu stvaranje uvjeta koji omogućuju poduzećima i ostalim poslovnim subjektima Europske unije da budu konkurentni pod istim uvjetima s ostatkom svijeta. Stoga je poslovna politika Europske unije pitanje koje preokupira cijelu poslovnu zajednicu i njezino okruženje, a ista se protažira u okviru obnovljene Lisabonske strategije, Europske povelje o malim i srednjim poduzećima - kao strateškim dokumentima, te Akcijskim planom za poduzetništvo. Europska unija ima za cilj stvaranje najkonkurentnijeg i najdinamičnijeg gospodarstva na svijetu, temeljenog na znanju, sposobnog za održiv gospodarski razvoj, za otvaranje većeg broja kvalitetnih radnih mjesta, te jaču socijalnu integraciju. Svjesna činjenice da su mala i srednja poduzeća pokretači inovacija, izvori zaposlenja i graditelji prekograničnih veza temelj razvoja takvog gospodarstva, Europska unija stavlja sve veći naglasak na politike koje pomažu i potiču njihov razvoj, te razvoj poduzetničkog kapaciteta pojedinaca i industrije. Poduzetnička politika Europske unije obraća se poduzetnicima bez obzira na veličinu, pravni oblik ili sektor, a ima za cilj (*Samardžija, 2000., 42*): a) poticati osnivanje novih poduzeća; b) poticati razvojne i inovacijske sposobnosti poduzeća kroz stvaranje dinamičnog poduzetničkog okruženja i c) osigurati poduzećima mogućnost pristupa na tržišta članica Europske unije, a po mogućnosti i na druga tržišta. Međutim, u državama članicama Europske unije uvelike se razlikuju stavovi stanovništva prema pokretanju poduzetničkih aktivnosti, a razlike su još veće između pojedinih regija. U Europskoj je uniji prisutna manja mjera poduzetničke dinamike nego u SAD-u. Europljani pokreću manje novih poduzetničkih inicijativa od Amerikanaca i europska poduzeća ne rastu tako brzo kao američka (*Zelena knjiga - Poduzetništvo u Europi, 2003.*). Eurobarometer navodi da se 46% Europljana slaže s tvrdnjom da «ne treba pokretati poslovnu aktivnost ukoliko postoji rizik neuspjeha» za razliku od samo 25% stanovnika SAD-a (*Flash Eurobarometer 134 "Entrepreneurship", 2002.*). Unatoč naporima da se smanji nezaposlenost koja je bila na razini od 11% u ranim 90-im godinama prošlog stoljeća te iako se stope nezaposlenosti razlikuju u pojedinim državama članicama, prosječna stopa nezaposlenosti od 7,4% i nadalje ostaje veliki problem.

Zaključak je da bi u EU bilo poželjno uložiti jače napore u cilju snažnijeg angažiranja potencijala za otvaranje novih radnih mjesta u poduzetništvu. Osim poticanja novih poduzetničkih inicijativa, potrebno je i pokrenuti potencijale u postojećim poduzećima Europske unije. Ona predstavljaju srž gospodarstva Unije i osiguravaju kontinuitet, radna mjesta i veliko iskustvo (*Zelena knjiga – Poduzetništvo u Europi*).

3. MALA I SREDNJA PODUZEĆA-DOMINANTNI ČINITELJ PODUZETNIŠTVA U EUROPSKOJ UNIJI

Male tvrtke generator su novih radnih mjesta, inovacija, gospodarske dinamičnosti i jačega društvenog uključivanja u Europsku uniju. Ista čine 99,8% svih tvrtki u EU, nasuprot 43.000 velikih poduzeća koja su činila samo 0,2% ukupnog broja poduzeća. Godine 2007. u Europskoj uniji (EU-27) poslovalo je preko 20 milijuna malih i srednjih poduzeća (MSP) koja su zapošljavala oko 75 milijuna ljudi (2/3 zaposlenog stanovništva Unije); njih oko 30% ističe rast kao svoj glavni cilj, kao i administrativne troškove za 25% do 2012. godine. To bi moglo povećati europski BDP za dodatnih 150 milijardi eura čime bi se ostvario porast u BDP-u od 1,5% (*Politike i aktivnosti EU – Poduzetništvo*). Da bi se to ostvarilo, potrebno je da podjednake napore ulože Europska unija i zemlje članice.

Broj malih i srednjih poduzeća u Europskoj uniji iz godine u godinu progresivno raste, daleko dinamičnije nego li je to slučaj s velikim poduzećima, što je vidljivo iz sljedeće tablice (*Audretsch, D. et al., 2009., 12*).

Tablica 1: Promjena broja poduzeća u Europskoj uniji u razdoblju od 2002. do 2007. godine

	Broj poduzeća (u milijunima)		
	2002.	2007.	Promjena 2002/2007.
Mala i srednja poduzeća	18348	20409	+ 2062
Velika poduzeća	41	43	+ 2
Ukupno	18349	20452	+ 2064

U čitavoj EU je u 2005. godini postojalo prosječno 39,3% malih i srednjih poduzeća na 1.000 stanovnika. Najviši postotak malih i srednjih poduzeća na 1.000 stanovnika zabilježen je u Češkoj (86%), Portugalu (80,5%), te Mediteranskim zemljama: Grčkoj, Italiji i Španjolskoj. S druge strane, zemlje sa najmanjim udjelom malih i srednjih poduzeća na 1.000 stanovnika su: Slovačka (7,7%) i Rumunjska (18,9%), te Njemačka.

Europska unija je malom gospodarstvu povjerila ulogu osnovnog izvora inovacija i novog zapošljavanja, pokretača rasta, nositelja strukturnih promjena i napretka. Ujedno je uočila i tri problema koje bi valjalo ukloniti kako bi mala i srednja poduzeća mogla ispuniti očekivanja. To su (*Švaljek, 2007, 71*):

- 1) troškovi regulacije i administracije;
- 2) neprikladno financiranje razvitka poduzetništva;
- 3) nepostojanje skupa politika usmjerenih obrazovanju i izgradnji poduzetničkih svjetonazora od najranije dobi.

Od ostalih aktivnosti koje treba spomenuti i koje su važne za poslovanje i postojanje malih i srednjih poduzeća (MSP-a) treba istaknuti (*Kersan-Škabić & Banković, 2008., 63*):

- a) poticanje poduzetništva;
- b) jačanje unutarnjeg tržišta Europske unije;
- c) poticanje poduzeća na skrb o okolišu i provođenje društveno odgovornog poslovanja.

Sektor malih i srednjih poduzeća pruža mogućnost primjene suvremenih rješenja i prakse razvijenih zemalja, na kojima su one izgradile svoju gospodarsku snagu i konkurentnost. Prvenstveno se pritom misli na: transfer suvremene tehnologije, davanje većeg značenja ulaganju u istraživanje i razvoj, neprestano inoviranje, lakšu prilagodbu tržišnim promjenama, primjenu najnovijih znanja iz menadžmenta i organizacije, uključivanje u svjetske trgovinske tijekove i zastupljenost poduzetničkog duha koji stalno pomiče granice poduzeća, gospodarstva i zemlje (*Kersan-Škabić & Banković, 2008.*).

Polazeći od ovih problema, Europska unija je stvorila model poticanja razvoja poduzetništva koji se temelji na tri prioriteta: otklanjanju administrativnih prepreka, financijskoj potpori i obrazovanju.

Neki autori, kao što je vidljivo iz sheme koja slijedi pokušali su dovesti u svezu prepreke za djelovanje sektora MSP-a u Europskoj uniji s nekim dodatnim nadgrađujućim elementima koji, kumulativno gledano čine prepreke djelovanja sektora MSP u Republici Hrvatskoj (*Observatory of European SMEs, 2007.*)

Shema 1: Prepreke za djelovanje sektora MSP u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj

Prepreke za djelovanje sektora MSP država članica EU		Prepreke za djelovanje sektora MSP u Republici Hrvatskoj prije ulaska u EU		Prepreke za djelovanje sektora MSP u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU
ograničena potražnja		neprofitabilnost sektora MSP		Prepreke za djelovanje sektora MSP u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u EU
administrativna ograničenja		nejednaka regionalna razvijenost		
nedostatak kvalificirane radne snage		nekoordiniranost politika pri stvaranju povoljnoga poduzetničkog okruženja		
problemi s infrastrukturom	+	nerazvijenost financijskih tržišta za zadovoljavanje potreba sektora MSP	=	
ograničen pristup financiranju		korupcija		
primjena novih tehnologija				
primjena novih organizacijskih struktura				
nedostatak kvalificiranog menadžmenta				

Očito je da Republika Hrvatska ima daleko širi dijapazon prepreka te se, stoga, može zaključiti da poduzetnici sektora MSP u Hrvatskoj imaju više problema, odnosno da je pristup poduzetničkom djelovanju daleko kompleksniji nego li u Europskoj uniji. Činjenica je da su poduzetnici suočeni s mnogim preprekama. Usklađenost s administrativnim propisima i srodni troškovi predstavljaju znatan teret. Unatoč nedavnim poboljšanjima, Europljani još uvijek vjeruju da su administrativne barijere osnovna zapreka za pokretanje poslovanja. (*Zelena knjiga – Poduzetništvo u Europi*). S druge strane, obrazovanje i usavršavanje bi trebalo dodatno potaknuti poduzetničke aktivnosti putem jačanja pravog načina razmišljanja, svijesti o mogućnostima za ostvarenje karijere te vještina. Imajući u vidu činjenicu da su i osobne i upravljačke sposobnosti od presudnog značaja za postizanje uspjeha, osobne je vještine potrebno razvijati već od rane faze obrazovanja. S treće strane, odgovarajuće porezne mjere mogu pridonijeti razvoju, rastu i preživljavanju tvrtki. Složenost poreznih sustava je sama po sebi administrativni teret za poduzetnike. Uska grla na tržištu radne snage, kao četvrti čimbenik, stvaraju prepreke za rast te je potrebno intenzivirati nastojanja za razvijanje kvalifikacija radnika. Rast potražnje za visokokvalificiranim radnicima premašio je rast ponude. Danas su mnogi Europljani uključeni u cjeloživotno učenje, ali na različitim stupnjevima (*Zelena knjiga – Poduzetništvo u Europi*).

Kako bi iskoristili prednosti unutrašnjeg tržišta EU-a i suprotstavili se izazovu snažnije konkurencije, poduzetnike bi trebalo poticati na inovacije i internacionalizaciju. Zbog toga bi trebali imati pristup znanju, relevantnim kontaktima, izobrazbi i vrhunskim uslugama potpore poduzećima. Pritisak konkurencije potiče tvrtke da kontinuirano koriste znanje i inovacije.

Mala i srednja poduzeća ključna su za stvaranje snažnijeg rasta, novih i boljih radnih mjesta, što su dva najvažnija cilja Lisabonske strategije. Ona predstavljaju najveći izvor radnih mjesta, poduzetničkih vještina, inovacija kao i ekonomske i socijalne kohezije u Europskoj uniji. Povećanom učinkovitošću i inovacijama u poduzećima na području organizacije, procesa, proizvoda, usluga ili tržišta jača se konkurentna snaga gospodarstva. Ovaj proces potrošačima donosi prednost u vidu povećanog izbora i nižih cijena proizvoda i/ili usluga (*Škrtić, Mikić, 2006.*).

4. DOKUMENTI EUROPSKE UNIJE U FUNKCIJI RAZVOJA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

Ranije je već navedeno da su osnovni strateški i akcijski dokumenti Europske unije u svezi poticanja i razvoja sektora MSP: 1) Lisabonska strategija, 2) Europska povelja o malim i srednjim poduzećima te 3) Akcijski plan za poduzetništvo.

Ad 1) Osnovni cilj Lisabonske strategije - stvaranje najkonkurentnijeg i najdinamičnijeg gospodarstva na svijetu. Strategija počiva na tri stupa (*Rječnik: Lisabonska strategija*):

- 1) *gospodarski stup* - priprema teren za tranziciju prema konkurentnom i dinamičnom gospodarstvu temeljenom na znanju. Naglasak se stavlja na potrebu

za stalnom prilagodbom promjenama u informacijskom društvu i za promicanjem istraživanja i razvoja;

- 2) *socijalni stup* - koncipiran je tako da modernizira europski socijalni model ulaganjem u ljudske potencijale i borbom protiv socijalne isključenosti. Od država članica se očekuje da ulažu u obrazovanje i osposobljavanje te da provode aktivnu politiku zapošljavanja, kako bi olakšale tranziciju prema gospodarstvu temeljenom na znanju;
- 3) *ekološki stup* - koji je dodan na sastanku Europskog vijeća u Gotteborgu u lipnju 2001. godine, skreće pozornost na činjenicu da se gospodarski rast mora odvojiti od korištenja prirodnih resursa.

Konkretnije, prema Lisabonskoj strategiji, jačanje konkurentnosti Unije temelji se na sedam ciljeva, a to su (*Kesner-Škreb, 2007, 441- 442*):

- 1) šire i učinkovitije korištenje novih informacijskih tehnologija;
- 2) stvaranje europskog prostora za istraživanje i inovacije;
- 3) dovršetak izgradnje jedinstvenoga unutarnjeg tržišta EU;
- 4) stvaranje učinkovitih i integriranih financijskih tržišta;
- 5) jačanje poduzetništva poboljšanjem i pojednostavljenjem regulatornog okruženja poduzeća;
- 6) jača socijalna kohezija utemeljena na promicanju zapošljavanja;
- 7) unapređenje vještina i modernizacija sustava socijalne zaštite;
- 8) održivi razvoj koji bi osigurao dugoročnu kvalitetu života.

Lisabonska strategija predviđa uspostavu informacijskog društva, veće ulaganje u istraživanje te razvoj ljudskog kapitala putem obrazovanja. Cilj Strategije je učinkovito prenošenje propisa EU-a na nacionalnu razinu, uklanjanje prepreka slobodnom kretanju usluga (uključujući financijske) u EU, dovršetak jedinstvenog tržišta u «mrežnim» industrijama (liberalizacija tržišta električne energije, plina, poštanskih usluga, željezničkog i zračnog prometa), te osiguranje jednoznačne primjene pravila o državnoj pomoći. Lisabon također predviđa stvaranje okruženja koje potiče inovacije, investicije i poduzetništvo olakšanim pristupom financijskim institucijama, jasnijim pravilima stečaja i lakšim osnivanjem poduzeća te smanjivanjem troškova poslovanja.

Ad 2) Da bi se ostvarili prioritetni ciljevi Europske unije, nužno je stvoriti uvjete za dinamičan rast sektora maloga gospodarstva. Polazeći od toga načela, članice Unije su u Feiri u lipnju 2000. godine usvojile Europsku povelju o malom gospodarstvu, koju su potom potpisale i zemlje kandidatkinje. Europska povelja o malom gospodarstvu je dokument čijim se potpisivanjem preuzimaju načela Europske unije u stvaranju povoljnog okruženja za razvoj malog poduzetništva, edukaciju postojećih poduzetnika i poticanje poduzetničke kulture među mladima, koju su čelnici zemalja Unije prihvatili kao odrednicu razvitka malog i srednjeg poduzetništva (*Analitički pregled MEI: Europska povelja o malom gospodarstvu*). Povelja prati napredak svake zemlje u deset dimen-

zija, od kojih se većina odnosi na otklanjanje administrativnih i troškovnih prepreka osnivanju, poslovanju i zatvaranju poduzeća.

Najvažniji principi Povelje su (*Europska povelja o malim poduzećima*):

1. postoji svijest o dinamičnosti i sposobnosti malih poduzeća u iznalaženju novih odgovora na potrebe tržišta i otvaranju radnih mjesta;
2. naglašava se važnost malih poduzeća u procesu poticanja socijalnog i regionalnog razvoja, pružanjem primjera inicijative i predanosti;
3. prepoznaje se da je poduzetništvo važna i produktivna vještina, na svim razinama odgovornosti;
4. pozdravljaju se uspješna poduzeća, koja zaslužuju primjerenu nagradu;
5. uzima se u obzir da je neuspjeh neizbježna popratna pojava svake odgovorne inicijative i preuzimanja rizika, te da ga treba shvatiti isključivo kao priliku za napredovanje kroz učenje;
6. prepoznaju se vrijednosti znanja, predanosti i fleksibilnosti u novoj ekonomiji.

Položaj malih poduzeća u Europskoj Uniji može se poboljšati djelovanjem usmjerenim ka poticanju poduzetništva, evaluaciji postojećih mjera i kada je to potrebno prilagodbom tih mjera malim poduzećima, te nastojanjem da nositelji politika uzmu u obzir potrebe malih poduzeća. U tu se svrhu zalaže da će se (*Europska povelja o malim poduzećima*):

- a) osnažiti duh inovacije i poduzetništva, što omogućuje europskim poduzećima da se suoče s izazovima koji se pred njih postavljaju;
- b) stvoriti regulacijski, fiskalni i administrativni okvir, pogodan za poduzetničku djelatnost i unapređenje statusa poduzetnika;
- c) osigurati pristup tržištu, na način da zahtjevi budu što manje opterećujući, te da su u skladu s glavnim ciljevima javne politike;
- d) olakšati pristup najkvalitetnijem istraživanju i tehnologiji;
- e) poboljšati pristup izvorima financiranja kroz čitav životni ciklus poduzeća;
- f) trajno raditi na poboljšanju rezultata, kako bi Europska Unija zaista mogla ponuditi najbolje u svijetu okruženje za mala poduzeća;
- g) promicati vrhunsku podršku malim poduzećima.

Povelja obvezuje zemlje potpisnice na sistematično praćenje, vrednovanje i uspoređivanje godišnjeg napretka razvoja malog i srednjeg poduzetništva. Ona obuhvaća sva pitanja koja se odnose na problematiku malog gospodarstva, u rasponu od zakonske regulative do edukacije. Poveljom se nastoji unaprijediti suradnja u nizu područja ključnih za europsko malo poduzetništvo (*Analitički pregled MEI: Europska povelja o malom gospodarstvu*).

Ad 3) Poduzetnička politika Europske unije potiče ulaganja u znanost i razvoj novih tehnologija, strateški važne grane proizvodnje kao što su svemirska tehnologija, biotehnologija, robotika, kemijska industrija itd., sve u kontekstu razvoja društva i gospodarstva temeljenog na znanju. U tu svrhu Europska komisija je donijela Akcijski plan poduzetništva, koji daje potporu razvoju malog i srednjeg poduzetništva financirajući obrazovanje, promovirajući svijest o prednostima poduzetništva, ali i zaštitom od utjecaja sive ekonomije (*Politike i aktivnosti EU – Poduzetništvo*).

Nakon opsežnih javnih konzultacija o «Zelenoj knjizi o poduzetništvu», Europska komisija je 11. veljače 2004. godine objavila Akcijski plan: europski program za poduzetništvo, koji se fokusira na aktivnosti u pet područja politike: poduzetništvo, poticaji za poduzetnike, konkurentnost i rast, pristup financiranju i smanjenje birokracije. Akcijski plan je dizajniran za pružanje strateškog okvira za poticanje poduzetništva, nadopunjavanje započetih planova i programa, posebno Višegodišnjeg programa za poduzeća i poduzetništvo iz 2000. godine. Cilj Akcijskog plana je ohrabriti što više ljudi da se počnu baviti poduzetništvom te im osigurati pomoć u napredovanju. Europska Komisija je naglasila da su zajednički naponi država članica, profesionalnih organizacija i lokalnih vlasti potrebni kako bi se postigao cilj - promoviranje koordiniranog pristupa.

Za poboljšanje stanja poduzetništva u Europskoj uniji, Komisija predlaže mjere u pet strateških područja politike (*Politike EU-a – Poduzetništvo*):

- 1) *poduzetničko razmišljanje*: Komisija nastoji promicati svijest o poduzetničkom duhu kod predstavljanja modela najboljih praksi i poticanja poduzetničkih stavova i vještina među mladim ljudima;
- 2) *bolji poticaji za poduzetnike*: Ovo se ne tiče samo mogućnosti da se poduzeće registrira brzo i jeftino, već se tiče i potrebe za pravednijom ravnotežom između rizika i nagrada, čime se omogućavaju poslovni transferi i nova socijalna poduzeća;
- 3) *rast i konkurentnost*: Komisija nastoji pružiti podršku i obuku za poduzetnike iz svih sredina, posebice za žene i etničke manjine. Osim toga, Komisija potiče prekograničnu trgovinu, mreže za podršku i strateška partnerstva između poduzetnika;
- 4) *pristup financiranju*: Cilj Komisije je stvoriti više kapitala i osnažiti bilance kroz poboljšanje dostupnosti venture kapitala, investicija i privatnih pojedinaca. Postojeći financijski instrumenti koristit će se i za smanjenje poreza kapitala;
- 5) *zakonski i administrativni okvir*: Administrativne prepreke i regulatorna opterećenja trebaju biti smanjena i pojednostavljena u područjima kao što su oporezivanje, zapošljavanje i okoliš.

5. PROGRAMI FINANCIRANJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA U EUROPSKOJ UNIJI

Europska unija, stavljajući malo gospodarstvo u središte svojih nastojanja, definira mjere, poticaje, programe i radionice. Kao i prije, najznačajniji izvori sredstava

za malo gospodarstvo ostaju strukturni fondovi, između kojih su Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond i Europski socijalni fond.

Novost predstavljaju dva programa: CIP (Competitiveness and Innovation Programme – Program za inovacije i konkurentnost Europske unije) i FP7 (Framework Programme – Sedmi okvirni program za istraživanje i tehnološki razvoj). Oni su zapravo nastavak Višegodišnjeg plana za malo i srednje gospodarstvo primjenjivanog u razdoblju između 2001. i 2006. godine te Šestog okvirnog programa za istraživanje i tehnološki razvoj.

CIP program - usmjeren je održivom razvoju inovativnog malog i srednjeg poduzetništva, koji će biti usklađen s politikom zaštite okoliša, korištenjem obnovljivih izvora energije, uz mogućnost lakšeg pristupa financijskim oblicima pomoći i učenja na primjerima najbolje prakse. Ovaj program Europske unije usvojen je u okviru nove financijske perspektive za razdoblje od 2007. do 2013. godine uz odobreni ukupni proračun od 3,6 milijardi eura. CIP će pomoći razvoju kapaciteta poduzetništva i industrije, s naglaskom na rastu i inovaciji, uz pojačano korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT), tehnologije za zaštitu okoliša i izvora održive i obnovljive energije (*Programi Zajednice: Program za konkurentnost i inovacije – CIP*).

Program FP7 - glavni je financijski instrument za potporu aktivnosti znanstvenog istraživanja i tehnološkog razvoja Unije koji pokriva gotovo sve znanstvene discipline. Za razliku od prethodnih okvirnih programa, koji su trajali od tri do pet godina, sedmi okvirni program traje sedam godina, od 01. siječnja 2007. do kraja 2013. godine. FP7 je dizajniran tako da poboljša uspješnost u odnosu na prethodne programe, koji su imali za cilj formiranje Europskog istraživačkog područja (European Research Area - ERA) i razvijanje ekonomije Europe zasnovane na znanju. Ukupni proračun iznosi 50,5 milijardi eura za sedmogodišnji program FP7 te dodatnih 2,7 milijardi eura za petogodišnji Euroatom program za nuklearna istraživanja (*Sedmi okvirni program FP7*).

6. ZAKLJUČAK

Današnje poduzetništvo u okviru ekonomije Europske unije, gledano globalno, ali i nacionalnih ekonomija pojedinih država pojedinačno, obilježeno je dominantnošću malih i srednjih poduzeća. Naime, zbog konkurentnosti pojedinih svjetskih tržišta države Europe zaključile su da je integriranje u Europsku uniju, kao jedinstveno političko-gospodarsku instituciju nužna potreba i jedina realna mogućnost kojima bi se države Europe mogle suprotstaviti, preuzeti gospodarsku inicijativu i osigurati perspektive u doglednoj budućnosti. Okosnica takve orijentacije je u malim i srednjim poslovnim subjektima koji su generator novih radnih mjesta, inovacija, gospodarske dinamičnosti i jačega društvenog uključivanja u Europsku uniju. Bez obzira na navedene činjenice nedvojbeno je da sektor MSP ima određenih problema koja se moraju sustavno i vremenski brže i angažiranije rješavati, a posebice se to odnosi na: troškove regulacije i administracije, neodgovarajuća financiranja razvitka poduzetništva, nepostojanje skupa politika usmjerenih obrazovanju i izgradnji poduzetničkih svjetonazora te drugi. U kontekstu rješavanja navedenih problema, Europska unija manifestirala je

inicijative i razvojne mogućnosti malog i srednjeg poduzetništva putem Lisabonske strategije, Evropske povelje o malim poduzećima (kao osnovnim strateškim dokumentima), kao i putem Akcijskih planova, odnosno europskih programa za poduzetnike. Programi financiranja malog i srednjeg poduzetništva rješavaju se iz različitih izvora poput strukturnih fondova, ali i nekih novih programa poput *Programa za konkurentnost i inovacije* (CIP) te *Sedmog okvirnog program za istraživanje i tehnološki razvoj* (FP7). Rezultati istraživanja u ovom radu ukazuju da prostora i mogućnosti za poticanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva kao presudnog poduzetničkog «medija» u okviru Europske unije ima mnogo, te ih treba generirati i u svim oblicima djelovanja podržavati, jer jedino će se na takav način i s takvim pristupom Europska unija, odnosno njene članice moći ostvariti svoj osnovni cilj i razloge integriranja.

LITERATURA:

1. Audretsch, D. et all. (2009). First Section of the Annual Report on EU Small and Medium-sized Enterprises, *EIM Business & Policy Research*, Zotermeer, The Netherlands
2. Luković, T., Janjiček, T., Jugović, A. (2009). What are the indications of the comparative analysis between SME economy in Croatia and in Germany ?, 7th International Conference – Economic integrations, competition and cooperation, University of Rijeka – Faculty of Economics – Chair Jean Monnet in collaboration with University of Ljubljana – Faculty of Economics – Chair Jean Monet, CEDIMES Paris and University of Antwerpen – Jean Monnet Centre of excellence, Opatija, elektronski zbornik (CD).
3. Kandžija, V.; Cvečić, I. (2008). *Makrosustav Europske unije*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka.
4. Kersan-Škabić, I.; Banković, M. (2008). Malo gospodarstvo u Hrvatskoj i ulazak u Europsku uniju, *Ekonomska misao i praksa*, Vol. XVII, No. 1, pp. 57-76., Dubrovnik
5. Kesner-Škreb, M. (2007). Lisabonska strategija, *Financijska teorija i praksa*, Vol. 31., No. 4., pp. 441-443.
6. Marasović, I. (2004.) *Analitički pregled MEI: Europska povelja o malom gospodarstvu*, Ministarstvo za europske integracije, Dostupno na: www.mvpei.hr/.../Analiticki_europska_povelja_malo_gospodarstvo.doc (23.03.2010.).
7. Ott, K. et all. (2003), *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji – izazovi ekonomske i pravne prilagodbe*, Institut za javne financije, Zagreb.
8. Samardžija, V. (2000). *Hrvatska i Europska unija: koristi i troškovi integriranja*, Institut za međunarodne odnose, Zagreb.
9. Škrtić, M.; Mikić, M. (2006). Gospodarsko značenje hrvatskoga poduzetništva – šanse i zamke, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 4., pp. 191-203.
10. Švaljek, S. (2007). *Pristupanje Europskoj uniji: očekivani ekonomski učinci*, Ekonomski institut, Zagreb.

11. Zekić, Z. (2007) *Menadžment - poduzetnička tehnologija*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka.
12. *Zelena knjiga – Poduzetništvo u Europi*, 2003, Bruxelles, Europska komisija, Dostupno na: <http://hgk.biznet.hr/hgk/fileovi/493.doc> (11.03.2010.).
13. *Flash Eurobarometer 134 “Entrepreneurship”*, EOS Gallup Europe, 2002, Dostupno na: http://www.bibb.de/dokumente/pdf/foko6_neues-aus-euopa_07_eurobarometer.pdf (19.03.2010.).
14. *Politike i aktivnosti EU – Poduzetništvo*, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (MVPEI), Dostupno na: <http://www.mvpei.hr/ei/default.asp?ru=539&sid=&akcija=&jezik=1> (11.03.2010.).
15. *Observatory of European SMEs*, 2007, Bruxelles, Europska komisija, Dostupno na: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/analysis/doc/2007/02_summary_en.pdf (24.03.2010.).
16. Rječnik: Lisabonska strategija, Središnja agencija za financiranje i ugovaranje, Dostupno na: <http://www.safu.hr/hr/rjecnik/pregled/417/lisabonska-strategija?lang=hr> (23.03.2010.).
17. *Europska povelja o malim poduzećima*, Poslovni forum, Dostupno na: http://www.poslovniforum.hr/about/europska_povelja.asp (23.03.2010.).
18. *Politike EU-a – Poduzetništvo*, Delegacija Europske unije u Republici Hrvatskoj, Dostupno na: <http://www.delhrv.ec.europa.eu/?lang=hr&content=979> (11.03.2010.).
19. *Politike i aktivnosti EU – Poduzetništvo*, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (MVPEI), Dostupno na: <http://www.mvpei.hr/ei/default.asp?ru=539&sid=&akcija=&jezik=1> (11.03.2010.).
20. *Programi Zajednice: Program za konkurentnost i inovacije – CIP*, Europska poduzetnička mreža, Dostupno na: <http://www.een.hr/default.asp?program=za-konkurentnost-i-inovacije--cip/54> (25.03.2010.).
21. *Programi Zajednice: Sedmi okvirni program za istraživanje i tehnološki razvoj – FP7*, Europska poduzetnička mreža, Dostupno na: <http://www.een.hr/default.asp?sedmi-okvirni-program=za-istrazivanje-i-razvoj-fp-7/55> (25.03.2010.).

EUROPEAN UNION AS A MEANS OF STIPULATING AND DEVELOPING SMALL AND MEDIUM SIZE ENTREPRENEURSHIP

*Goran Kutnjak*²

Summary

Modern day entrepreneurship holds a dominating position in economy and overall society and is thus often called entrepreneurial economy, i.e. entrepreneurial society. The historical and developmental complexity of entrepreneurship and its futuristic perception insist upon its systematic organization based on enterprises. The fact that on the EU level around 99% of enterprises (firms) are small or medium size enterprises imposes the need to approach this issue as a sociological phenomenon of priority, since it provides the key solutions to many existential problems of the contemporary society – economic growth and development, competitiveness of the firm, opening new and maintaining existing employment positions. The aim of the paper is to identify the strategic documents and action plans created by the European Union, as well as other programs of financing small and medium size enterprises, defining coordinates of stipulation and development of the SME sector and thus the society in general. In this study we have used the methods of induction and deduction and comparative analysis. The statistical data are analyzed by means of adequate statistical and mathematical methods. The research results suggest that there are numerous possibilities for the stipulation and development of small and medium size enterprises as a crucial entrepreneurial “medium” within the EU framework that needs to be generated and supported since it is the only way for the EU, i.e. EU member states to reach EU fundamental goal and the original reasons of its integration.

Key words: *small and medium size enterprises, the European Union, competitiveness, development*

JEL classification: *F53*

² Goran Kutnjak, Ph.D., Assistant Professor, University of Rijeka, Faculty of Economics – Rijeka, E-mail: goran@kutnjak@efri.hr